

Het Blauwe Schild

Miquel Bauters, Koninklijk museum voor schone kunsten Antwerpen.

Het Blauwe Schild is het cultureel equivalent van het Rode Kruis. Het embleem zoals het werd gespecificeerd door de Conventie van Den Haag duidt cultureel erfgoed aan dat beschermd wordt in geval van een gewapend conflict. Het is ook de naam van het internationaal comité¹ dat werd opgericht ter bescherming van het cultureel erfgoed bedreigd bij een gewapend conflict.

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE BLUE SHIELD

Het International Committee of the Blue Shield (ICBS) groepeerde vertegenwoordigers uit musea (ICOM), archieven (ICA en CCAAA), monumenten en historische sites (ICOMOS) en tot slot bibliotheken (IFLA). Hierdoor verzamelt het de expertise, de ervaring en de internationale netwerken van deze vijf niet-gouvernementele organisaties. Het ICBS heeft als missie hulpacties te coördineren in geval van bedreiging van het cultureel werelderfgoed. Het tweede Protocol bij het Verdrag van Den Haag zorgt voor versterkte bescherming van dit cultureel erfgoed zodat het zowel bij nationale als internationale interne gewapende conflicten beschermd blijft. Bovendien worden inbreuken op het Protocol en het Verdrag nu strafrechtelijk vervolgd. Dit tweede Protocol erkent het ICBS en bedeeft het een adviserende rol toe in het intergouvernementele comité ter bescherming van het cultureel erfgoed in geval van een gewapend conflict.

Het is van essentieel belang dat het internationale initiatief ICBS op nationaal niveau wordt bekrachtigd. Daarom worden in verschillende landen nationale comités opgericht. Deze comités, waarin de vijf reeds vermelde niet-gouvernementele culturele organisaties zijn vertegenwoordigd, brengen bovendien expertise samen uit de nationale en regionale overheden, de hulpdiensten en strijdkrachten. De comités bieden een forum ter verbetering van de culturele noodplanning door ervaringen en informatie uit te wisselen. Ze focussen bovendien op het verhogen van het bewustzijn inzake risicobeheersing van het cultureel erfgoed. Ten slotte promoten ze de ratificatie en implementatie van de Conventie van Den Haag door de nationale en de regionale overheden.

De Association of National Committees of the Blue Shield (ANCBS) is het communicatieplatform, archief en informatiecentrum van het ICBS en van de nationale commissies. Het coördineert en steunt internationale inspanningen ter bescherming van het cultureel erfgoed bedreigd door gewapende conflicten en natuurrampen. Het ANCBS werd op 7 december 2008 opgericht in Den Haag en telt negentien nationale comités en negentien comités in opbouw.

BELGISCHE BLAUWE SCHILD COMITÉ

Het Belgische Blauwe Schild Comité vzw (BBSC) is opgericht op 26 oktober 2000. Het is de eerste nationale commissie die het licht zag. Het BBSC ondersteunt in eerste instantie de internationale werking van het ICBS. Het onderschrijft de objectieven van het tweede Protocol bij de Conventie van Den Haag dat op 13 oktober 2010 door België werd geratificeerd, met als belangrijkste doel het verzamelen van informatie en het coördineren van acties ter bescherming van het erfgoed in geval van nood.

Reeds vanaf 1997 was een voorlopig secretariaat bedrijvig dat onder meer instond voor de organisatie van het eerste colloquium 'Het Blauwe Schild internationaal en nationaal' in november 1998. Verscheidene bijdragen zijn gewijd aan preventie en verschaffen praktische tips voor een goede risicobeheersing. De tweede bijeenkomst vond plaats in juni 2002. Samen met de praktische studiedagen in Gent (1999) en Mariemont (2000) focuste het op brandpreventie maatregelen. Het overleg belichtte aan de hand van concrete voorbeelden — het archief van het KADOC in Leuven, de Begijnhofkerk in Brussel en het kasteel van Jodoigne-Souveraine — de gevolgen van een brand en de voordelen van

goede preventie maatregelen om schade tot een minimum te beperken. Het colloquium richtte zich tot de erfgoedverantwoordelijken, de hulpdiensten en tot ieder die zich voor het behoud van het erfgoed inzette.

In 2004 vierde het BBSC het 50-jarig bestaan van de Conventie van Den Haag. In het kader van de informatie-inzamelende

opdracht voerde het een enquête over risicobeheersing bij het roerend en onroerend erfgoed. De peiling registreerde de reeds geleden schade aan het erfgoed, de risico's op termijn en de getroffen preventiemaatregelen op het moment van de bevraging. 3016 enquêtes werden in juni en juli 2006 verstuurd: 32 procent naar archieven, bibliotheken en musea, m.a.w. de beheerders van het roerend erfgoed, en 68 procent naar eigenaars van geklasseerde monumenten, m.a.w. de beheerders van het onroerend erfgoed. De peiling werd midden september 2006 afgesloten.

De resultaten zijn te raadplegen op de website van het BBSC. Een eerste analyse

van de gegevens onthult de noodzaak aan extra preventiemaatregelen ter bescherming van het roerend en onroerend erfgoed. Een aantal cijfers spreken voor zich: 55 procent van de deelnemers aan de enquête hebben bijvoorbeeld geen veiligheidsverantwoordelijke in dienst, 65 procent beschikken over beperkte detectie tot zelfs helemaal geen detectiemiddelen, 64,5 procent ontbreekt het aan interventiemateriaal om schade te kunnen beperken en 16 procent ontbeert enige vorm van toezicht op het erfgoed.

Het in kaart brengen van de risico's was een eerste stap van het BBSC om een risicobeheersingsplan ter bescherming van het erfgoed uit te werken. Dit project

kreeg als werktitel 'Pompeïplan'. De realisatie van dit 'Pompeïplan' is iets waar we in het heden nog veel nadruk op leggen. De tweede stap in het plan was een voorstel, in de vorm van een samenwerkingsakkoord tussen de federale staat, de gewesten en de gemeenschappen, waarbij het risicobeheer in erfgoedinstellingen wettelijk geregeld werd door het opstellen van na te volgen maatregelen door de eigenaar, exploitant of beheerder. Deze ontwerptekst "betreffende de beheersing van de gevaren die het culturele en historische erfgoed bedreigen", is sinds 2011 beschikbaar en te raadplegen op de website van het BBSC. In 2012 is het de bedoeling deze ontwerptekst aan de bevoegde instanties voor te leggen.

SAMENWERKING VVBAD EN BBSC

De VVBAD kan door haar netwerk met expertise uit bibliotheken, archieven en documentatiecentra, heel wat betekenen voor het BBSC in geval van beschadiging van beschermd cultureel erfgoed. Mocht ons nationaal erfgoed ooit bedreigd worden, zoals in Duitsland gebeurde in 2009 toen het historische stadsarchief van Keulen gedeeltelijk instortte, hopen we dat het ANCBS een oproep tot hulpverlening kan lanceren via de VVBAD, zodat, zoals in Duitsland, collectiehulpverlening tot stand kan komen. Andersom kan het BBSC ook heel wat betekenen voor de VVBAD. De VVBAD kan ter verbetering van de culturele noodplanning een beroep doen op de verzamelde expertise van het BBSC.

- > **Het Belgische Blauwe Schild/Le Bouclier bleu belge**, <http://blueshieldbelgium.kikirpa.be/>
- > **The Association of National Committees of the Blue Shield**, <http://www.ancbs.org/>

1 The Committee for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict, Paris, 26 oktober 2006.

Deze foto werd genomen drie maanden na de instorting van het Archief van Keulen op 3 maart 2009. Foto: Robert Brands (www.flickr.com/photos/rbrands).

